

фази підготувати і вивести на рівень прибутковості замінюючи інновацію. Найбільш ефективним або оптимальним необхідно вважати освоєння нового продукту чи технології в той період, коли попередня інновація знаходиться на фазі (стадії) зрілості.

Активізація інноваційної діяльності потребує удосконалення стратегії фінансування перших трьох фаз життєвого циклу інновацій для їх реалізації. Для цього необхідно ряд організаційно-економічних заходів, спрямованих на підтримку науково-технічної діяльності завдяки інтеграції академічного, галузевого, освітянського та заводського секторів науки.

Висновки

1. Світовий досвід свідчить про необхідність формування інноваційної моделі розвитку економіки. Національна інноваційна модель, в нашому розумінні, – це сукупність взаємозв'язаних організацій (структур), що зайняті виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій в межах національних кордонів. Вона включає перш за все науково-виробничі підприємства, університети, держлабораторії, технопарки й інкубатори, а також комплекс інститутів правового, фінансового і соціального характеру, які забезпечують інноваційні процеси і мають міцне національне коріння, традиції, політичні та культурні особливості. Україна, на нашу думку, тільки приступила до формування основ саме такої моделі.

2. В економічній теорії зазначені основні категорії, поняття, види, типи, сфери інноваційної діяльності. Однак, потребують подальшої розробки механізми стимулювання інноваційних процесів. Аналіз інноваційної активності промислових підприємств показав, що існує ряд факторів, які гальмують інноваційну діяльність: відсутність фінансування (89% обстежених), відсутність коштів у замовника (54%), високі кредитні ставки банківських установ (44%), значні витрати, що пов'язані з нововведеннями (39%), недосконалість законодавчої бази в податковій сфері (37%), труднощі з сировиною (32%).

3. Динаміка світових тенденцій інноваційної діяльності спонукає Україну до вироблення відповідної інноваційної політики, без якої неможливий подальший розвиток економіки держави. Виважена інноваційна політика має стати вагомим чинником майбутніх здобутків і перспектив економічного зростання України. Тому в Україні на урядовому рівні мають бути розроблені та запроваджені різноманітні механізми та організаційні форми, які б стимулювали інноваційне підприємництво з урахуванням завдань стратегії випереджувального економічного розвитку.

4. Магістральний інноваційний шлях розвитку економіки потребує формування нової інноваційної культури у суспільстві. Інноваційне мислення та практичні дії мають сприяти забезпеченню досягнення у найближчій перспективі такого розвитку творчих сил суспільства та здібностей підприємництва, які відповідатимуть рівню інноваційно-орієнтованих економік.

Напрямами подальших досліджень є визначення механізму стимулювання інноваційного підприємництва, шляхів реалізації стратегії випереджаючого економічного розвитку на державному та регіональному рівнях, розробка методик та механізму управління інноваційною діяльністю на мікро та макrorівнях.

Література

1. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність".
2. Інноваційна складова економічного розвитку: Монографія / НАН України, Ін-т економіки. Відп. ред. Л.К.Безчасний. – К. – 2000.
3. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання. //Урядовий кур'єр. – 2004. – № 25.
4. Курс на інноваційну модель економіки. //Урядовий кур'єр. – 2004. – № 46.
5. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). – М. – 2002.
6. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. – М. 1998.

Надійшла 09.04.2008 р.

УДК 330.322

П. П. МИКИТЮК

Тернопільський національний економічний університет

ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

На початку ХХІ століття світ, в якому ми живемо, стає дедалі відкритішим. Поруч із впливом провідних країн світу на характер і динаміку світових економічних процесів виник і постійно зміцнюється вплив транснаціональних компаній та міжнародних фінансових інституцій. Досягнення науки у сфері інформатизації дозволили створювати світову інфраструктуру з інтеграції територій і регіонів, уніфікації економічних і соціальних стандартів. Виник такий феномен, як глобалізація – злиття ринків продуктів, капіталів і послуг на міждержавному, навіть міжконтинентальному рівні. Швидко змінюються традиційні правила міжнародних економічних стосунків. Ті країни світу, що прагнуть бути в числі лідерів, мають так концентрувати свої

національні ресурси, щоб інтелектуально конкурувати на пріоритетних напрямках. Методологія впровадження продукції, що має в собі нові знання та рішення, отримала назву інноваційної діяльності. Вона виникла та розвинулась в різних країнах по-різному.

У країнах "великої сімки" і деяких інших країнах-лідерах інноваційна діяльність виникла природно, як результат найбільш оптимальних заходів з систематичної модернізації виробництва і виводу нової продукції на ринки. Уряди цих країн на вимоги бізнесу створювали атмосферу інноваційного підприємництва через прийняття відповідних нормативних правил. У результаті в країнах-лідерах щорічно здійснюють інновації до 60 % підприємств, а рівень витрат на науку і проектні роботи в цивільній сфері перевищує 3 % ВВП.

У країнах "другого ешелону" – Бразилії, Мексиці, Індії, Таїланді, Індонезії, Туреччині, Філіппінах, Південно-Африканській республіці інноваційна діяльність виникла від усвідомлення урядами цих країн єдиного можливого шляху розвитку і створення умов для залучення іноземного бізнесу в свої країни. Іноземний бізнес прийшов до них зі своїми інноваційними навичками і викликав бурхливий розвиток новачків із залученням місцевого потенціалу.

У Китайській республіці умови для розвитку інноваційної діяльності створювались переважно адміністративним шляхом, і вони чи не найкращі в світі. Такі умови жодна передова компанія не могла не використати, а тепер Китай додає свою науку на привнесені технології.

Проголошуючи намір перевести економіку України з індустріального шляху розвитку на інноваційний, ми маємо скористатись здобутками цивілізації в частині інноваційної діяльності. Умови інноваційного розвитку передбачають активізацію приватної ініціативи. Недаремно найбільш активних представників інноваційної справи звуть "ангелами бізнесу". Так чи інакше, але все починається з усвідомлення того, що без створення відповідних умов інноваційна справа з місця не зрушить, що без приватної ініціативи прогрес малоймовірний. Слід також усвідомлювати, що без розвиненої інфраструктури інноваційна справа існувати не може [1, с. 111].

Проблемним питанням розвитку інноваційної інфраструктури присвячена значна частина робіт вітчизняних авторів: В. Александрова, Ю. Бажал, О. Волкова, В. Гриньова, А. Гречан, М. Денисенко, С. Ілляшенко, Я. Крупка, А. Кузнецова, Б. Литвин, А. Поручник, С. Покропівний. Зокрема, у роботах цих вчених доведено необхідність створення розвитку головних елементів інноваційної інфраструктури, які необхідні для розвитку інноваційної справи.

Розглянемо головні елементи інноваційної інфраструктури необхідні для плідної діяльності.

З огляду на протоколи семінарів і нарад фахівців інноваційної справи країн-лідерів, усі скажуться на те, що маркетологи здатні спрогнозувати попит на ринку з високою вірогідністю лише на 4-5 років, а цього замало. Незаперечним є правило, що без маркетингового прогнозу жодна ініціатива ніким не розглядається: люди цінують свій час і кошти.

В Україні цей первинний елемент інноваційної діяльності цілком відсутній.

Актуальною проблемою країн "великої сімки" з розвитку інноваційної діяльності вважається недостатнє інформаційне забезпечення щодо науково-технічних досягнень. Інформація з різних наукових центрів розпорошена по різних наукових журналах і публікується з великим запізненням, а це заважає швидкому використанню останніх науково-технічних розробок. Країни "великої сімки" плюс Росія домовились про координацію в цій сфері. В Україні інформаційну діяльність щодо науково-технічних пропозицій не налагоджено навіть всередині країни.

Країни світу, особливо кандидати в нові економічні лідери, дуже уважно ставляться до прогнозних передбачень – форсайтних досліджень. Виходячи з положення багатоваріантного розвитку, кожна країна обирає той напрямок, який дозволяє ефективно долучатись до світових економічних процесів на базі матеріальних та інтелектуальних ресурсів країни і можливостей їх підвищення.

Тому першими елементами інноваційної інфраструктури мають стати інформаційні структури – маркетингові науково-прогнозні компанії та інноваційно-інформаційні центри.

Якщо Україна обирає інноваційний шлях розвитку економіки, то треба з'ясувати, на якій базі ми розпочинаємо цей поступ, звідки ми стартуємо. Окремих негараздів достатньо, але є головне – індустріальний тип виробництва і підігнаний під нього науково-технічний комплекс. Без широкої модернізації товаровиробництва обійтись неможливо. До технологічного типу виробництва країни-лідери дійшли еволюційно через систематичну модернізацію свого індустріального комплексу протягом десятиріч. Перестрибнути модернізацію нашого індустріального комплексу неможливо: існуючі в Україні технології не сприймають сучасних науково-технічних розробок. Але спираючись на достатньо високий освітній потенціал народу, ми здатні сприйняти новітні технології під час модернізації товаровиробництва. І це наш плюс, це наш шанс. Хто ж здатен в Україні виступити "ангелами бізнесу"? В країнах-лідерах є значна кількість конкуруючих інжинірингових і реінжинірингових компаній. У світі їх налічується понад 100 тис. Вони здійснюють комплекс інженерно-консультаційних послуг, пов'язаних з підготовкою та забезпеченням виробництва і реалізації продукції, з докорінною реконструкцією об'єктів і процесів [2, с. 9].

В Україні таких компаній не існує. Якщо в країнах-лідерах з'ясувалось, що самі по собі підприємства мало здатні до ефективного оновлення, то у нас тим більше. А значить, в Україні першочергово слід ініціювати створення таких компаній. Іншими словами, в Україні необхідно мати достатню кількість спеціалізованих і регіональних інноваційних компаній. Лише за їх допомогою кожне підприємство може бути охоплене заходами з модернізації і реконструкції.

Тому одним з головних виконавчих елементів модернізації індустріального комплексу мають стати галузеві і регіональні інноваційні компанії, однак не такі компанії, як УДІК, що фактично є структурою, яка обслуговує інноваційні пропозиції, що виникають спонтанно, а компанії з розробки інноваційних проектів для модернізації товаровиробництва. Світ визначився, і це доведено практикою діяльності інноваційних компаній у всіх країнах, що найбільш дієздатними і продуктивними виявилися невеликі спеціалізовані компанії з 5-6 вчених, які системно працюють у визначеному напрямку, та інженерів, техніків і менеджерів, що їх обслуговують. За нашими підрахунками, таких компаній в Україні має бути від 150-и до 170-и. Заданими Національного наукового фонду США, кількість нововведень на одиницю витрат у них у декілька разів вища ніж в середніх і великих установах. Крім того, малі фірми майже на третину швидше впроваджують новачків.

З огляду на те, що багато країн надає пільги інноваційним компаніям під їх діяльності з вирівнювання економічного потенціалу регіонів своїх країн, в Україні бажано мати 10-12 регіональних комплексних інноваційних компаній, які, в співдружності зі спеціалізованими компаніями, працюватимуть над покращанням економічного стану депресивних регіонів.

Особливого значення в Україні мали б набрати бізнес-інкубатори. Вони виникли в Великобританії і набули розвитку у Сполучених Штатах як засіб самозабезпечення щодо виробничої діяльності в депресивних регіонах: ініціативні громадяни використовували приміщення і обладнання фабрик, заводів і установ, що закривалися, для створення вигідного в регіоні бізнесу. І чи не краще було б для наших науково-дослідних і проектних інститутів виступати інкубаторами з організації бізнесу за своїми чи іншими інноваційними проектами, створюючи відповідні підприємства, замість того, щоб здавати в оренду свої приміщення різноманітним, здебільшого торговим, організаціям? Якби ми пішли таким шляхом, то не розгубили б напрацьоване нашими галузевими інститутами. Але й сьогодні ще не пізно, і на це має бути спрямована політика уряду. Науково-виробничі підприємства і навчальні заклади також мають спрямовувати свою діяльність на створення бізнес-інкубаторів. До речі, вони дуже зарекомендували себе у Польщі, швидко створюючи клас працюючих власників і пом'якшуючи проблему безробіття.

Інноваційні компанії, як правило, мають власний потенціал. Деякі, що більш наближені до наукового сектора, працюють переважно з фондами чи банками. Інноваційні компанії витрачають кошти на прогнозно-маркетингові дослідження, на здійснення науково-технічних і проектних розробок, на експертизи, тобто на створення завершеного інноваційного проекту.

Індустріально-впроваджувальну частину проекту, як правило, кредитують банки чи фонди. Деякі фонди фінансують весь цикл інноваційного проекту – від прогнозного маркетингу до продажу нової продукції. Зрозуміло, що проекти різні, і єдиного правила бути не може. Але здебільшого існує тандем між інноваційною компанією і кредитно-фінансовою установою – банком чи фондом. В Україні фінансування банками інноваційних проектів-випадок, а бажано налагодити те ж саме і в нас, тобто спеціалізовані і регіональні інноваційні компанії мають співпрацювати з банками для фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Інколи – від початку до кінця інноваційного проекту, інколи-тільки щодо ви конання виробничої його частини. Інноваційних та венчурних фондів в Україні не існує, а примусово їх створювати недоцільно. Тому необхідно відпрацювати, в тому числі і на нормативному рівні, порядок взаємозв'язків інноваційних компаній і банків. Зрозуміло, що самі лише банки не зможуть забезпечити фінансування всієї інноваційної діяльності, але ж її розвиток відбуватиметься не миттєво. Тож маємо час для створення небанківських фінансових установ – інноваційних і венчурних фондів [3, с. 241].

Цей інноваційний бізнес виник не так давно. З'ясувалось, що близько половини інноваційних проектів виникає при застосуванні розробок однієї галузі в іншій галузі. Поряд з комерційною таємницею виник трансферт технологій. Це й породило новий тип інноваційного бізнесу. Він значно полегшує доступ до науково-технічних досягнень, перетворюючи їх у науково-технічні пропозиції. Все це здійснюється сучасно, засобами електронної торгівлі, дешево і швидко. Україна має багато науково-технічних рішень, про які знає обмежене коло осіб. З виведенням їх на загальне користування ми отримаємо величезний потенціал для використання в інноваційних проектах. Наступним кроком на цьому шляху буде створення науково-проектних структур з міжгалузевого застосування науково-технічних розробок. Південна Корея на цей захід має намір використати 1,5 млрд дол. США в найближчі три роки. Країни "великої сімки" визначились, що віднині одним з критеріїв пріоритетності наукового дослідження є його міждисциплінарність.

Як впливає з протоколу Паризької зустрічі керівників державних структур з інноваційної діяльності країн "великої сімки" і Росії, "основним напрямком наукової політики є оптимізація системи управління і фінансування науки з метою інтеграції фундаментальних досліджень і прикладних розробок у відчутні результати економічного розвитку, очікувані суспільством". Для того, щоб реформувати наш науковий комплекс, ми маємо знати вимоги, які висуває світове співтовариство до науки. В країнах-лідерах змінилась сама парадигма мотивації в науці: вона не тільки відповідає попиту, що формується у суспільстві, але й передбачає та вказує суспільству сфери попиту на знання. Стали затребуваними фахівці з широким міждисциплінарним знанням, які володіють сучасними технологіями, обізнані з новітніми досягненнями науки і техніки, мають філософський склад мислення та обізнані з фінансовою справою.

Якщо перейти до практичних висновків, придатних для застосування в Україні, то вони такі:

- устрій науки має перейти до персоналізованих наукових напрямків і шкіл;
- галузеві науково-дослідні установи і навчальні заклади мають породити бізнес-інкубатори і

спеціалізовані науково-проектні, інжинірингові, реінжинірингові та інноваційні компанії;

- кожна наукова, проектна та інноваційна установа повинна тісно співпрацювати з підприємствами-менеджерами чи мати їх у своєму складі;

- бажано, щоб Академія наук розпочала створення центрів з міждисциплінарних досліджень, бо саме в області інтерференції різних наук виникають нові знання.

Не повинно бути ніяких пільг: їх скрізь у світі використовують не за призначенням або нераціонально. Якщо держава виділяє кошти на розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, то вони використовуються на фінансування наукових і інноваційних проектів за державними пріоритетами, зміцнення лабораторної бази, створення наукових центрів, освіти і підвищення кваліфікації, державні форсайтні дослідження, проведення патентної експертизи, інколи – відшкодування частини податків комплексу НДДКР і прибуткового податку з вчених та інженерів. Держава може дозволити собі звільнити від оподаткування прибутку будь-яку визначну акцію загальнодержавного характеру. Вважаю, що для України створення інноваційно-інформаційної мережі між всіма науково-дослідними і проектними інститутами, конструкторськими бюро, регіональними БНТІ, вузами, діючими і створюваними елементами інноваційної інфраструктури, патентними установами і відповідними департаментами Міністерства освіти і науки мало б стати загальнодержавним заходом, який би здійснювався приватними структурами зі звільненням їх від оподаткування [4, с. 110].

Держава може сприяти фінансуванню науково-технічних розробок з різних джерел через страхування інноваційних ризиків. Така практика існує в багатьох країнах світу і, як правило, не завдає збитків державі за сукупністю страхування.

Як не важко з бюджетом в Україні, але раціональним було би 25 % коштів від приватизації спрямовувати через державний бюджет на модернізацію вітчизняного товаровиробництва тільки за результатами довгострокових прогнозних (форсайтних) досліджень і тільки на зворотній основі. Це фінансування мало б розділятися на фінансування вітчизняних науково-технічних та інноваційних робіт і на модернізацію товаровиробництва за стратегією заміщення імпорту товарів закупівлею іноземних технологій.

Висновки та пропозиції:

1) щодо інформаційного забезпечення:

- створення як акціонерного товариства інноваційно-інформаційної системи з доступом до всіх можливих матеріалів з науково-технічної інформації;

- створення на базі одного з провідних інститутів (університетів) державного центру форсайтних досліджень;

- розробка плану заходів із започаткування роботи маркетингових компаній з прогнозного аналізу ринків на замовлення ініціаторів інноваційних пропозицій;

2) щодо науково-технічного і конструкторсько-технологічного забезпечення:

- розробка плану заходів зі створення на базі НДІ, проектних та освітніх установ інжинірингових, реінжинірингових, різноманітних інноваційних компаній та бізнес-інкубаторів;

- створення регіональних інноваційних компаній із залученням місцевих та центральних наукових і проектних установ, навчальних закладів, окремих учених і потенційних місцевих інвесторів;

- створення спеціалізованих інноваційних компаній міністерствами, Державними комітетами та іншими відомствами;

- введення в широке застосування практики виплати авторської винагороди при здійсненні інноваційного проекту визначеним учасникам проекту;

- організація міждисциплінарних науково-технічних робіт;

3) щодо фінансового забезпечення:

- розробка нормативних документів зі створення процедури купівлі кредитного ресурсу Національного банку комерційними банками для кредитування науково-технічних та інноваційних робіт;

- розробка і прийняття Закону України про відрахування визначеного проценту коштів від приватизації об'єктів державної власності і про спрямування цих коштів на фінансування розробки та впровадження інноваційних проектів інноваційними компаніями, створеними міністерствами, державними комітетами та відомствами.

- розробка і прийняття Закону України про відшкодування державою витрат, пов'язаних з патентуванням винаходів;

- розробка і прийняття Закону України про скасування прибуткового податку з вчених, інженерів, менеджерів та інших осіб на час впровадження у виробництво інноваційного проекту і про надання податкових канікул з податку на прибуток інноваційним компаніям, що впроваджують інноваційний проект у виробництво, на час окупності їх витрат, визначений проектом;

4) щодо державного забезпечення.

- адаптація вітчизняного законодавства з інноваційної діяльності до кращих європейських нормативів і правил;

- забезпечення форсайтних досліджень;

- визначення і проведення заходів зі створення імпорто-замінювального виробництва, в тому числі за рахунок організації виробництва іноземних моделей на території України і закупівлі іноземних технологій з

державним страхуванням інноваційних і інвестиційних ризиків;

- організація міжвідомчої координації інноваційної діяльності і централізованого інноваційно-інформаційного забезпечення;

- відбір на державні посади, пов'язані з інноваційною діяльністю, осіб, обізнаних з нею та ініціативних.

Література

1. Інноватика та організація інноваційної діяльності: Підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; Під. ред. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К.: Центр навч. літ., 2007. – 662 с.

2. Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, ТНЕУ, 2007. – 296 с.

3. Микитюк П. П., Сенів Б. Г. Інноваційний діяльність: Навч. посібник. – К.: Центр навч. літ., 2008. – 340 с.

4. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр навч. літ., 2007. – 400 с.

Надійшла 16.04.2008 р.

УДК 330

В. М. ОЛУЙКО

Хмельницький університет управління та права

ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ

Звернутись до проблем парламентського права України мене спонукає, по-перше, сучасна ситуація в Україні, де спостерігається «ланцюгова реакція» вибуху проблем, закладених ще у 2003-2005 роках. По-друге, досвід роботи народним депутатом України четвертого скликання. І, по-третє, це практика викладання в Хмельницькому університеті управління та права навчальної дисципліни «Парламентське право України» останні п'ять років.

1. По-перше, хотілось би почати з того, що практика політичного життя останніх років переконливо довела «провальність» застосування в нашій країні пропорційної виборчої системи. І це не жалкування за «добрим-старим» депутатом в окрузі. Це сьогодні реальна проблема як «на місцях», так і в центрі, в самому парламенті України. Очевидно, що не здійснилась заповітна ідея (пророцтво) «пропорціоналістів» - політичне структурування суспільства і набуття реального всеукраїнського статусу основних політичних сил.

Більшість громадян України зараз дистанціюються від політики, боляче «опікшись» після «Помаранчевої революції», тому навіть яскраві проекти політичних партій вже не цікавлять більшість громадян. Люди прагнуть заспокоєння політичних подій. Політичні партії залишилися, по суті, регіональними партіями, не намагаючись особливо долати міжрегіональні кордони.

Прихильники ж «мажоритарки» обґрунтовано свідчать про зруйнування системи народного представництва на всіх рівнях: від центрального до місцевого. Представництва як такого, зараз взагалі немає, а це відчутно знижує рівень відповідальності народних обранців за справи в рідному регіоні. Так, до прикладу, в Хмельницькій районній раді представлена лише третина територіальних громад району. Виникає закономірне запитання: а що робити інших двом третинам жителів району? І така ситуація дуже розповсюджена по всій Україні.

2. Повертаючись до проблем парламентаризму постає наступне питання: ким сьогодні є народний депутат України? Суб'єктом законодавчого процесу чи об'єктом та заручником політичної кон'юнктури. Невизначеність, знеособленість сучасного парламенту схиляє нас до другого варіанту. Від однієї крайності радянських часів, коли на засідання Верховної Ради УРСР приїжджали одні «заслужені» і приймали за декілька днів пакет законів для країни, ми перейшли зараз до іншої крайності – парламент заповнений колишніми підприємцями та відданими апаратниками, які замість необхідності законотворчості керуються політичною доцільністю.

Свого часу, після Великої жовтневої революції 1917 року, щоб виправдати беззаконні діяння деяких представників більшовицької влади, науковці запровадили термін «революційна правосвідомість», якою обґрунтовувалась будь-яка дія, що не піддавалась логічному поясненню та правовій оцінці.

Сьогодні, схоже, народні депутати також повні цієї «революційної правосвідомості», якою вони сподіваються виправдати свою злочинну недбалість по відношенню до народу та злочинну самовпевненість по відношенню до України.

У зв'язку з такими процесами, в сучасних наукових колах виникла ідея запровадити в Україні інститут заступників народних депутатів України, які б могли виконувати законотворчі функції народних депутатів під час їхньої відсутності. Така ідея не нова. Її вже давно запровадили і з успіхом використовують у Нідерландах, Швеції, Естонії, Люксембурзі, Норвегії та ряді інших країн. Запровадження інституту заступників народних депутатів – це визнання парламентарів в першу чергу політичними суб'єктами, і визнання законотворчості факультативною функцією парламентарів. Під час їх відсутності, цю важливу для країни функцію від їх імені